

Каткова Тетяна Геннадіївна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права Державного біотехнологічного університету

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОШИРЕННЯ НЕПРАВДИВИХ ЧУТОК ПРО COVID-19 В ІНТЕРНЕТІ

Наукова робота присвячена дослідженню проблем, що виникають при притягненні до адміністративної відповідальності за поширення неправдивих чуток про COVID-19. На підставі аналізу судової практики виявлено проблеми застосування відповідного складу адміністративного правопорушення з огляду на відсутність нормативного визначення понять «чутки», «паніка» й «громадський порядок». Аналіз судових рішень 2020–2021 рр. з Єдиного реєстру судових рішень за ст. 173-1 КУпАП свідчить про те, що зазвичай особи розповсюджують неправдиві чутки в мережі Інтернет, із використанням власної електронної сторінки в мережі «Facebook» через поширення інформаційних дописів, які містять неправдиву інформацію щодо розвитку суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації на території України у зв'язку з поширенням вірусу «Covid-19». Більшість рішень винесено щодо закриття справи у зв'язку з відсутністю в діях особи складу адміністративного правопорушення.

Автор підкреслює необхідність обчислення розміру штрафу за поширення неправдивих чуток з урахуванням рівня доходів особи, яка притягається до відповідальності, а за умов відсутності доходів має бути передбачене альтернативне адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт на максимальний термін або адміністративний арешт. що складання адміністративного протоколу не означає притягнення до відповідальності за ст. 173-1 КУпАП. Поліцейським, які складають протоколи, також слід збирати фактичні дані про паніку та порушення громадського порядку, а також дані, що свідчать про мотив, з якого особа порушує неправдиву інформацію. Тобто протокол є лише одним з доказів, який вивчає суд. Так, можливими доказами за ст. 173-1 КУпАП, що підтверджують паніку або порушення громадського порядку, можуть бути: довідки про кількість звернення громадян в поліцію та медичні служби, рапорти дільничних інспекторів про звернення громадян про підтвердження панічних чуток, пояснення організаторів мітингів, довідки з органів влади про подання заяви про проведення

масових заходів, довідки про завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеки громадян. Такі докази нададуть суду можливість прийняти законне та обґрунтоване рішення про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 173-1 КУпАП та призначити справедливе стягнення до винних осіб.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, поширення неправдивих чуток, COVID-19, дезінформація, безпека, чутки, паніка, громадський порядок.

Katkova Tatiana

Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of Land and Agrarian Law of State Biotechnology University

ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR SPREADING FALSE RUMORS ABOUT COVID-19 ON THE INTERNET

The scientific work is devoted to the study of the problems that arise when bringing to administrative responsibility for spreading false rumors about COVID-19. On the basis of the analysis of judicial practice the problems of application of the corresponding structure of an administrative offense in view of lack of normative definition of concepts “rumors”, “panic” and “public order” are revealed. Analysis of court decisions of 2020-2021 from the Unified Register of Court Decisions under Article 173-1 of the Code of Administrative Offenses shows that individuals usually spread false rumors on the Internet, using their own website on Facebook through the dissemination of informational messages that contain false information about the development of socio-political and socio-economic situation in Ukraine in connection with the spread of the virus “Covid-19”. Most of the decisions were made to close the case due to the lack of an administrative offense in the actions of the person.

The author emphasizes the need to calculate the amount of the fine for spreading false rumors, taking into account the level of income of the person prosecuted, and in the absence of income should provide for an alternative administrative penalty in the form of community service for maximum term or administrative arrest. that drawing up an administrative protocol does not mean prosecution under Art. 173-1 of the Code of Administrative Offenses. Police officers who draw up reports should also collect factual evidence of panic and disorderly conduct, as well as evidence of the person’s breach of false

information. That is, the record is only one of the pieces of evidence examined by the court. Yes, possible evidence under Art. 173-1 of the Code of Administrative Offenses, confirming panic or disturbance of a public order, can be: certificates on number of appeals of citizens to police and medical services, reports of district inspectors on appeals of citizens on confirmation of panic rumors, explanations of organizers of meetings, certificates from authorities on submission of the statement on holding mass events, certificates of knowingly false reports about the threat to public safety. Such evidence will enable the court to make a lawful and reasonable decision to bring a person to administrative responsibility under Art. 173-1 of the Code of Administrative Offenses and impose a fair penalty on the perpetrators.

Key words: administrative responsibility, spreading false rumors, COVID-19, misinformation, security, rumors, panic, public order.

Коронавірус та його наслідки стали несподіваним випробуванням для багатьох громадян. Відсутність достатньої кількості даних про захворювання та розповсюдження, а також карантинні обмеження спричинили хвилі панічних настроїв серед населення. Емоційні повідомлення в соціальних мережах спровокували багатьох поширювати неправдиву інформацію. Так, наприклад, як розповсюдження в Інтернеті неправдивої інформації про розпилення із вертольотів дезінфікуючих засобів проти коронавірусу Збройними Силами та попередження про закриття вікон.

Відповідно до даних Національної поліції України за період 2020 р. за фактами поширення неправдивих чуток працівниками поліції було виявлено 293 адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена статтею 173-1 КУпАП. Направлено до суду за вчинення даного адміністративного правопорушення 288 осіб, з них: розглянуто судом – 187, прийнято рішення про стягнення – 62, інші рішення 125. Основні стягнення за рішенням суду: попередження – 2, штраф – 60, загальною сумою 9724 грн.

Розглянемо, які ж саме дії підпадають під ознаки цього адміністративного правопорушення.

Згідно зі ст. 173-1 КУпАП поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до

п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або вправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

Характерні ознаки порушення, яке призводить до відповідальності за цією нормою: 1. Інформація має бути неправдивою, при чому особа, яка поширювала її, знала і розуміла неправдивість інформації. 2. Інформація має бути такою, що може спричинити паніку або порушення громадського порядку, і такі наслідки розумілися порушником або він мав би їх розуміти.

Аналіз судових рішень 202–2021 рр. з Єдиного реєстру судових рішень за ст. 173-1 КУпАП свідчить про те, що зазвичай особи розповсюджують неправдиві чутки в мережі Інтернет, із використанням власної електронної сторінки в мережі «Facebook» через поширення інформаційних дописів, які містять неправдиву інформацію щодо розвитку суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації на території України у зв'язку з поширенням вірусу «Covid-19».

Більшість рішень винесено щодо закриття справи у зв'язку з відсутністю в діях особи складу адміністративного правопорушення.

Так, у справі № 207/1273/20 суддя встановив, що згідно протоколу про адміністративне правопорушення 18 березня 2020 року о 20.40 годині ОСОБА_1 в соціально-орієнтовній мережі «Facebook» поширила серед інших користувачів вказаної соціальної мережі публікацію про здійснення деяких заходів органів влади та місцевого самоврядування, в тому числі Дніпропетровської області, в сфері протидії коронавірусу «COVID-19», що могли спричинити паніку серед населення та призвести до порушення громадського порядку. Згідно ст. 10 КУпАП України адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків. З доданих доказів не вбачається, що ОСОБА_1 усвідомлювала протиправний характер своєї бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків. З пояснень ОСОБА_1 вбачається, що вона поширила на своїй сторінці у «Facebook» інформацію щодо безкоштовного ме-

дичного огляду населення та видачу медичних масок та тестів на вірус «COVID-19», але не знала, що ця інформація неправдива та не мала наміру викликати паніку серед населення. Таким чином, відсутній склад правопорушення, передбаченого ст. 173-1 КпАП України, тобто поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення.

Слід зазначити, що достовірна інформація про факти чи події має походити від офіційних джерел, тобто органів державної влади, органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій тощо відповідно до їхньої компетенції. Якщо йдеться про резонансні злочини чи стан злочинності загалом, це має бути Національна поліція; інформацію про епідемію має оприлюднювати Міністерство охорони здоров'я; інформацію, пов'язану з зовнішньою агресією чи воєнною загрозою – Міністерство оборони або Рада національної безпеки і оборони України. Отже, чутки – це інформація, достовірність якої на момент розповсюдження не підтверджена з офіційних джерел. Зрозуміло, що ця інформація може бути як правдивою, так і неправдивою. Тобто для кваліфікації чуток як неправдивих треба мати достовірну інформацію про певний факт або подію з офіційних джерел. В результаті порівняння й має робитися висновок про неправдивий характер чуток. Причому за відсутності офіційної інформації встановити ступінь правдивості чуток практично неможливо [1].

В іншій справі 751/3481/20 суд доходить висновку, що об'єктивною стороною адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-1 КУпАП є поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку. Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері охорони громадського порядку. Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі умислу та необережності. Отже, обов'язковим елементом об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-1 КУпАП, є наслідки у виді гіпотетичної можливості викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку. Тому, саме по собі поширення неправдивих чуток, яке не викликало і не могло викликати паніки

чи призвести до порушення громадського порядку, не становитиме порушення ст.173-1 КУпАП. Відповідно до ст. 256 КУпАП у протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі. Так, у протоколі про адміністративне правопорушення не зазначено у чому неправдивість чуток та якими саме доказами підтверджується їх неправдивість, які саме наслідки, визначені диспозицією ст.173-1 КУпАП, спричинили або можуть спричинити паніку серед населення чи порушення громадського порядку, а також у чому саме ці наслідки полягають, тобто відсутня об'єктивна сторона складу адміністративного правопорушення. Таким чином, вина ОСОБА_1 у вчиненні вказаного адміністративного правопорушення не доведена та не аргументована.

Другу категорію рішень складають рішення щодо закриття справи у зв'язку із закінченням тримісячного строку притягнення до адміністративної відповідальності.

Так, у справі 766/7075/20 суд встановив, що ОСОБА_1 10.04.2020 року о 09:14 годині з використанням персональної сторінки соціальної мережі «Facebook» розмістив відомості про поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, співробітниками поліції та лікарями під час проведення тестів на захворювання, чим поширив неправдиві чулки. Дії ОСОБА_1 кваліфіковано за ст. 173-1 КУпАП. Протокол про адміністративне правопорушення серії АПР18№718146 складено 27.04.2020 року, адміністративне правопорушення мало місце 10.04.2020 року, а тому строк притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за ст. 173-1 КУпАП минув 10.07.2020 року, що виключає можливість провадження шляхом розгляду справи.

У тих справах де особа все ж таки притягається до адміністративної відповідальності за ст. 173-1 КУпАП, накладається стягнення у виді штрафу в розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 170 гривень, а також на користь держави 420,40 грн. судового збору.

Так, за справою 279/1555/20 судом встановлено, що 23.03.2020 року о 22–23 год., ОСОБА_1, в мережі Інтернет, із використанням власної електронної сторінки в мережі «Facebook», здійснив поширення у спільноту «Коростень, місто де я живу» допису (відеороліку), який містить неправдиву інформацію щодо розвитку суспільно-політичної та суспільно-економічної ситуації на території України у зв'язку з поширенням вірусу «Covid-19», чим здійснив поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку, та вчинив правопорушення, передбачене ст. 173-1 КУпАП. В суді ОСОБА_1 свою вину визнав.

З урахуванням актуалізації ст. 173-1 КУпАП в сучасних умовах зазначені стягнення є явно недостатніми. Слід підтримати думку науковців, які відмічають, що штраф має вимірюватися з урахуванням рівня доходів особи, яка притягується до відповідальності, а за умов відсутності доходів має бути передбачене альтернативне адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт на максимальний термін або адміністративний арешт [1].

Підводячи підсумок, можна зазначити, що складання адміністративного протоколу не означає притягнення до відповідальності за ст. 173-1 КУпАП. Поліцейським, які складають протоколи, також слід збирати фактичні дані про паніку та порушення громадського порядку, а також дані, що свідчать про мотив, з якого особа порушує неправдиву інформацію. Тобто протокол є лише одним з доказів, який вивчає суд. Так, можливими доказами за ст. 173-1 КУпАП, що підтверджують паніку або порушення громадського порядку, можуть бути: довідки про кількість звернення громадян в поліцію та медичні служби, рапорти дільничних інспекторів про звернення громадян про підтвердження панічних чуток, пояснення організаторів мітингів, довідки з органів влади про подання заяви про проведення масових заходів, довідки про завідомо неправдиві повідомлення

про загрозу безпеки громадян. Такі докази нададуть суду можливість прийняти законне та обґрунтоване рішення про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 173-1 КУпАП та призначити справедливе стягнення до винних осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яковлев П. О. Адміністративна відповідальність за поширення неправдивих чуток у контексті забезпечення інформаційної безпеки України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020. № 43. С. 69–72.

REFERENCES

1. Yakovlev, P.O. (2020). Administrative responsibility for spreading false rumors in the context of information security of Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Ser.: Jurisprudence – Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Jurisprudence, 43, 69–72* [in Ukrainian].

Колісник Анна Сергіївна

*доктор філософії, молодший науковий співробітник НДІ
правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЦИФРОВІЗАЦІЮ ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

У публікації зосереджено увагу на розгляді деяких аспектів цифровізації податкових відносин. Підкреслено, що використання електронних сервісів оптимізує процеси взаємодії між суб'єктами, виконання податкового обов'язку. У той же час наголошено, що процес цифровізації податкових відносин ставить багато викликів перед юридичною наукою та практикою (забезпечення інформаційної безпеки платників податків й належного захисту податкової інформації, визначення меж втручання уповноважених суб'єктів податкових правовідносин в «інформаційне поле» зобов'язаних учасників).